

Εφορεία
Αρχαιοτήτων
Κυκλάδων

ΦΙΛΑΝΘΡΩΠΙΚΟ ΙΔΡΥΜΑ
ΣΤΥΛΙΑΝΟΥ ΠΡΟΚΟΥ

ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΗ ΔΙΗΜΕΡΙΔΑ

ΚΥΚΛΑΔΩΝ ΑΡΧΑΙΟΙ ΤΟΠΟΙ ΚΑΙ ΤΟΠΙΑ

ΣΥΜΒΟΛΕΣ ΣΤΗ ΜΕΛΕΤΗ ΤΟΥ ΑΝΘΡΩΠΟΓΕΝΟΥΣ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ
ΤΩΝ ΝΗΣΙΩΝ ΥΠΟ ΔΙΑΧΡΟΝΙΚΗ ΠΡΟΟΠΤΙΚΗ

ARCHAEOLOGICAL TWO-DAY WORKSHOP

ANCIENT SITES AND LANDSCAPES OF THE CYCLADES

CONTRIBUTIONS TO THE STUDY OF THE MAN-MADE ENVIRONMENT
OF THE ISLANDS IN A DIACHRONIC PERSPECTIVE

17-18.9.2022

ΙΔΡΥΜΑ ΠΡΟΚΟΥ | ΑΠΟΛΛΩΝΙΑ | ΣΙΦΝΟΣ
PROKOU FOUNDATION | APOLLONIA | SIRHNOS

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Ταμείο
Περιφερειακής Ανάπτυξης

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ
ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΚΑΙ ΕΠΕΝΔΥΣΕΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ
ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΩΝ ΕΤΠΑ & ΤΣ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ ΕΠΑΕΚ

ΓΓΕΚ
ΓΕΝΙΚΗ ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΑ
ΕΡΕΥΝΑΣ ΚΑΙ ΚΑΙΝΟΤΟΜΙΑΣ

ΕΠΑνεΚ 2014-2020
ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΤΙΚΟΤΗΤΑ
ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ
ΚΑΙΝΟΤΟΜΙΑ

ΕΣΠΑ
2014-2020
ανάπτυξη - εργασία - αλληλεγγύη

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΣΑΒΒΑΤΟ 17.9.2022

8.30 - 9.00

ΠΡΟΣΕΛΕΥΣΗ-ΕΓΓΡΑΦΗ

9.00 - 9.30

ΧΑΙΡΕΤΙΣΜΟΙ

1^η ΣΥΝΕΔΡΙΑ

ΔΟΜΗΜΕΝΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ ΚΑΙ ΧΡΗΣΕΙΣ ΓΗΣ ΣΤΙΣ ΚΥΚΛΑΔΕΣ ΚΑΤΑ ΤΗ ΜΥΚΗΝΑΪΚΗ ΠΕΡΙΟΔΟ.

9.30-9.45

Χ. Τελεβάντου

Ακρόπολη Αγίου Ανδρέα Σίφνου.

Η διαχρονική διαχείριση του φυσικού και ανθρωπογενούς περιβάλλοντος

09.45-10.00

Γ. Ζόγκος

Της Μπαρώνας το Φρούδι:

Η μυκηναϊκή ακρόπολη της Σίφνου και η μείζων περιοχή της.

10.00-10.15

Π. Πάντου

Μυκηναϊκή Μήλος:

σύνομη επισκόπηση με την προσθήκη νέων δεδομένων.

10.15-10.30

Α. Παπαδημητρίου

Ενα πλοίο ταξιδεύον...".

Παράσταση πλοίου σε όστρακο από την Πάρο, «Εχουσα λιμένας δύο»

10.30-10.45

ΣΥΖΗΤΗΣΗ

2^η ΣΥΝΕΔΡΙΑ

Η ΥΠΑΙΘΡΟΣ ΧΩΡΑ ΤΩΝ ΚΥΚΛΑΔΩΝ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΑΡΧΑΙΟΤΗΤΑ: ΑΓΡΟΙΚΙΕΣ ΜΕ ΟΧΥΡΕΣ ΚΑΤΑΣΚΕΥΕΣ ΚΑΙ ΜΕΜΟΝΩΜΕΝΕΣ ΟΧΥΡΕΣ ΘΕΣΕΙΣ -ΠΑΡΑΤΗΡΗΤΗΡΙΑ.

10.45-11.00

S. Ipach

Land use Strategies in Western Siphnos-

Some considerations on positioning ancient towers.

11.00-11.15

E. Winter

Black & White:

Οι μελέτες των πύργων της Σίφνου: Αποτελέσματα και προοπτικές.

11.15-11.30

W. Naumann

Always the same? New evidences on Siphnian Pithoi.

11.30-12.00

ΣΥΖΗΤΗΣΗ - ΔΙΑΛΕΙΜΜΑ ΓΙΑ ΚΑΦΕ

B. ΚΥΘΝΟΣ, ΣΥΡΟΣ, ΑΝΔΡΟΣ, ΤΗΝΟΣ ΜΥΚΟΝΟΣ, ΙΟΣ

12.00-12.15

Θ. Παπαγγελοπούλου

Πύργοι, αγροικίες, αρχαίοι δρόμοι, μεταλλεία.

Το αρχαίο αγροτικό τοπίο της Κύθνου, το αποτύπωμα και η δυναμική του στο παρόν.

12.15-12.30

Ε. Καλάβρια

Αρχαίοι πύργοι στο τοπίο της Άνδρου. Μια επισκόπηση.

12.30-12.45

Ν. Αγγελοπούλου

Η διαχείριση της υπαίθρου στην αρχαία Τήνο.

Τα μνημεία και η τοπογραφία τους.

- 12.45-13.00 Μ. Ψαρρός
Αγροικίες, πύργοι, αρδευτικά έργα, επεμβάσεις και διαμόρφωση του αγροτικού τοπίου της Μυκόνου στην Ελληνιστική περίοδο.
- 13.00-13.15 Θ. Παπαγγελοπούλου, Ε. Αθανασίου, Α. Χαμεζοπούλου
Αρχαίοι πύργοι της Σύρου: από την ενδοχώρα προς τη θάλασσα.
- 13.15-13.30 Α. Κουμνά
Οι οχυρωματικές κατασκευές της υπαίθρου της νήσου Ίου κατά την ύστερη κλασική περίοδο.
- 13.30-14.00 ΣΥΖΗΤΗΣΗ- ΛΗΞΗΣ ΕΡΓΑΣΙΩΝ 1^{ης} ΗΜΕΡΑΣ

ΚΥΡΙΑΚΗ 18.9.2022

3^η ΣΥΝΕΔΡΙΑ

ΤΟ ΔΙΑΧΡΟΝΙΚΟ ΑΓΡΟΤΙΚΟ ΤΟΠΙΟ ΤΩΝ ΚΥΚΛΑΔΩΝ.
ΑΣΤΥ ΚΑΙ ΧΩΡΑ ΑΠΟ ΤΗΝ ΑΡΧΑΙΟΤΗΤΑ ΜΕΧΡΙ ΣΗΜΕΡΑ

- 09.30 - 09.45 Γ. Γαβαλάς
Ανασυνθέτοντας πτυχές του αρχαίου λατρευτικού τοπίου του αρχαίου Άστεως της Σίφνου: προκαταρκτικές παρατηρήσεις από την μελέτη των διάσπαρτων αρχιτεκτονικών μελών.
- 09.45-10.00 Μ. Ευσταθίου
Υπαιθρος και δομημένος χώρος στο περιβάλλον της αρχαίας πόλης της Θήρας. Μια διαχρονική προσέγγιση.
- 10.00-10.15 Ζ. Παπαδοπούλου
**Πύργος, πυργίον, χώρος, χωρίον.
Το διαχρονικό αγροτικό τοπίο των κυκλαδικών νησίδων και τα τοπωνυμικά του.**
- 10.15-10.30 Μ. Κουτσουμπού, Π. Τατσοπούλου
**Από τις ξερολιθιές στις αγροικίες:
όψεις του διαχρονικού αγροτικού τοπίου της Κέας.**
- 10.30-10.45 Γ. Ζόγκος, Σ. Γκινούδης, Κ. Μερκούρης, Θ. Παναγιωτοπούλου
**Σπίτι όσο να κωρείς, κωράφι όσο να θωρείς:
Διαμορφώνοντας το παραδοσιακό τοπίο στη νοτιοδυτική Σίφνο.**
- 10.45-11.00 Ν. Δηλέ
Χαρτογράφηση του αγροτικού τοπίου της Νάξου τον 17ο αιώνα.
- 11.00-11.15 Ρ. Αναστασιάδου
Πολιτιστική κληρονομιά και τουριστική ανάπτυξη στη Σίφνο.
- 11.15-11.45 ΔΙΑΛΕΙΜΜΑ ΓΙΑ ΚΑΦΕ
11.45-12.30 ΣΥΖΗΤΗΣΗ-ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ
ΛΗΞΗ ΕΡΓΑΣΙΩΝ ΔΙΗΜΕΡΙΔΑΣ

ΠΑΡΑΛΛΗΛΕΣ ΕΚΔΗΛΩΣΕΙΣ

ΣΑΒΒΑΤΟ 17-9-2022

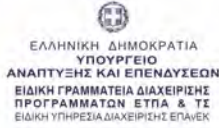
- 19.00 ΕΠΙΣΚΕΨΗ ΣΤΟ ΚΑΣΤΡΟ ΚΑΙ ΤΟ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΟ ΜΟΥΣΕΙΟ ΣΙΦΝΟΥ
- 20.00 ΕΓΚΑΙΝΙΑ ΕΚΘΕΣΗΣ: ΣΙΦΝΙΩΝ ΧΩΡΑ.
ΙΧΝΗΛΑΤΩΝΤΑΣ ΤΟ ΤΟΠΙΟ ΤΗΣ ΑΡΧΑΙΑΣ ΣΙΦΝΟΥ

ΚΥΡΙΑΚΗ 18-9-2022

- 13.00 ΕΠΙΣΚΕΨΗ ΣΤΟΝ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΟ ΧΩΡΟ ΤΟΥ ΑΓ. ΑΝΔΡΕΑ

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Ταμείο
Περιφερειακής Ανάπτυξης

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ
ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΚΑΙ ΕΠΕΝΔΥΣΕΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ
ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΩΝ ΕΣΠΑ & ΤΣ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ ΕΠΑΝΕΚ

ΓΓΕΚ
ΓΕΝΙΚΗ ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΑ
ΕΡΕΥΝΑΣ ΚΑΙ ΚΑΙΝΟΤΟΜΙΑΣ

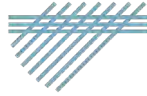
ΕΠΑΝΕΚ 2014-2020
ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΤΙΚΟΤΗΤΑ
ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ
ΚΑΙΝΟΤΟΜΙΑ

ΕΣΠΑ
2014-2020
ανάπτυξη - εργασία - αλληλεγγύη

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Εφορεία Αρχαιοτήτων Κυκλάδων

Κυκλάδων αρχαίοι τόποι και τοπία.

Συμβολές στη μελέτη του ανθρωπογενούς περιβάλλοντος των νησιών υπό διαχρονική προοπτική.

Διημερίδα στο πλαίσιο του ερευνητικού προγράμματος «Siphnos and Beyond»

Ίδρυμα Πρόκου (Απολλωνία Σίφνου) 17-18 Σεπτεμβρίου 2022

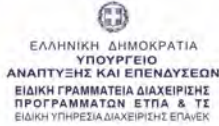
Το τοπίο, όπως διαμορφώθηκε από την φύση ή αναδιαμορφώθηκε με την ανθρώπινη επέμβαση ως «*συνισταμένη των εκάστοτε ανταποκρίσεων του ανθρώπου στις πιεστικές προκλήσεις του περιβάλλοντος*» έχει ιδιαίτερη σημασία για την κατανόηση τόσο της πολιτιστικής ανάπτυξης ενός τόπου όσο και των δομικών χαρακτηριστικών που καθορίζουν την οργάνωση ενός κοινωνικού συνόλου διαχρονικά. Οι βαθιές δομικές και οικονομικές αλλαγές που υπέστησαν οι Κυκλάδες τις τελευταίες δεκαετίες προκάλεσαν απότομες μεταβολές στο τοπίο, εξαιτίας διαφόρων παραγόντων, κυρίως λόγω της τουριστικής ανάπτυξης. Οι αλλαγές αυτές διαφοροποιούν σημαντικά τις χρήσεις γης, τη διαχείριση των φυσικών πόρων, τη βιοποικιλότητα, την ενεργειακή ισορροπία, και σε ορισμένες περιπτώσεις θέτουν σε κίνδυνο στην ορθολογική ανάδειξη του αρχαιολογικού πλούτου, κυρίως λόγω της υποβάθμισης του περιβάλλοντός του.

Στην ανάπτυξη ενός βιώσιμου σχεδιασμού υποδομών θα μπορούσε να συμβάλει σημαντικά η ανασύνθεση μορφών χρήσης του ιστορικού τοπίου, όπως μαρτυρείται τόσο από τα αρχαιολογικά κατάλοιπα όσο και από τις φιλολογικές και επιγραφικές πηγές. Σε αυτό το πλαίσιο, ιδιαίτερη σημασία έχει -πέραν της συστηματικής τεκμηρίωσης- και η διαχρονική προοπτική που επιτρέπει να εξαχθούν συμπεράσματα για μια μακρά περίοδο αναφορικά με τις χρήσεις γης, το οδικό σύστημα, το οικιστικό πλέγμα, τη διαχείριση των φυσικών πόρων. Θεωρητικά τουλάχιστον, αυτά τα ιστορικά εφαρμοσμένα μοντέλα μπορούν να παρέχουν λύσεις και σε σύγχρονους σχεδιασμούς υποδομών με άξονα την αειφορία και τη βιώσιμη ανάπτυξη.

Με αφετηρία τους παραπάνω προβληματισμούς η Εφορεία Αρχαιοτήτων Κυκλάδων συμμετέχει ως εταίρος στο διακρατικό πρόγραμμα «Διμερής και Πολυμερής Ε&Τ Συνεργασία Ελλάδα - Γερμανίας» (αγγλικό ακρωνύμιο: «*Siphnos and beyond*»), Άξονας 5 «*Πολιτισμός, Τουρισμός, Πολιτισμός, Καινοτομία και Κοινωνικές Προκλήσεις*» με την ερευνητική πρόταση «*Siphnos and beyond. Αρχαίες στρατηγικές για τις χρήσεις γης υπό διαχρονική προοπτική και η σημασία τους για το σχεδιασμό σύγχρονων υποδομών: το παράδειγμα της Σίφνου*». Η πρόταση και η υλοποίησή της προέκυψε από την συνεργασία της ΕΦΑ Κυκλάδων με το Πανεπιστήμιο Friedrich Schiller της Jena Γερμανίας και την εταιρεία ανάπτυξης λογισμικού Dataverse LTD, και με την συμμετοχή του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων.

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Ταμείο
Περιφερειακής Ανάπτυξης

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ
ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΚΑΙ ΕΠΕΝΔΥΣΕΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ
ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΩΝ ΕΣΠΑ & ΤΕ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ ΕΠΑΝΕΚ

ΓΓΕΚ
ΓΕΝΙΚΗ ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΑ
ΕΡΕΥΝΑΣ ΚΑΙ ΚΑΙΝΟΤΟΜΙΑΣ

ΕΠΑΝΕΚ 2014-2020
ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΤΙΚΟΤΗΤΑ
ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ
ΚΑΙΝΟΤΟΜΙΑ

ΕΣΠΑ
2014-2020
ανάπτυξη - εργασία - αλληλεγγύη

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Για τις ανάγκες του προγράμματος, επιλέχθηκαν δύο μεθοδολογικοί άξονες: α) ένας άξονας μακροανάλυσης δεδομένων πεδίου που συλλέχθηκαν σε μια ευρύτερη περιοχή, εν προκειμένω στο σύνολο του νησιού, με μελέτη περίπτωσης τους αρχαίους πύργους και το περιβάλλον τους και β) ένας άξονας μικροανάλυσης, σε μία υποπεριοχή της προηγούμενης, στην ΝΔ Σίφνο, με ικανό αριθμό αρχαιολογικών θέσεων και επίκεντρο «της Μπαρώνας το Φρούδι», μια σημαντική μυκηναϊκή εγκατάσταση. Στόχος και των δύο προσεγγίσεων ήταν να εξαχθούν και να ελεγχθούν πορίσματα σχετικά με το ανθρωπογενές περιβάλλον της υπαίθρου, τις χρήσεις γης, το οδικό σύστημα, τη διαχείριση των φυσικών πόρων, τη σχέση με τα οικιστικά κέντρα και τις αστικές περιοχές, κλπ.

Πλησιάζοντας πλέον στην ολοκλήρωση του προγράμματος έχει ιδιαίτερο ενδιαφέρον οι προβληματισμοί που αναπτύχθηκαν στην Σίφνο να κοινοποιηθούν και συζητηθούν σε ένα διευρυμένο πεδίο, να παρουσιαστούν και να συζητηθούν οι συνισταμένες που διαμορφώνουν το πολιτιστικό τοπίο στο ευρύτερο κυκλαδικό περιβάλλον, να προβληθούν αντιστοιχίες, ή διαφοροποιήσεις ανά περίοδο και διαχρονικά.

Βασικοί θεματικοί άξονες της διημερίδας είναι:

1. Δομημένο περιβάλλον και χρήσεις γης στις Κυκλάδες κατά την μυκηναϊκή περίοδο
2. Το αρχαίο αγροτικό τοπίο των Κυκλάδων με έμφαση στις αγροικές με οχυρές κατασκευές (πύργους) και στις μεμονωμένες οχυρές θέσεις – παρατηρητήρια. Στοιχεία αρχιτεκτονικής, τοπογραφίας και ένταξή τους το ευρύτερο ιστορικό πλαίσιο.
3. Οδικό δίκτυο και μνημεία/δομημένο περιβάλλον. Άστυ και χώρα(από την αρχαιότητα έως σήμερα).
4. Το διαχρονικό αγροτικό τοπίο μέσα από τα αρχαιολογικά κατάλοιπα και τις γραπτές πηγές.
5. Τουριστική ανάπτυξη και μνημεία/ιστορικό τοπίο. Παραδείγματα καλών ή/και κακών πρακτικών

Στην διημερίδα, που θα πραγματοποιηθεί στο Ίδρυμα Πρόκου στις 17 και 18 Σεπτεμβρίου 2022 με τη συνεργασία με τον Δήμο Σίφνο και τοπικών φορέων, θα λάβουν μέρος 22 ερευνητές από την Ελλάδα και την Γερμανία παρουσιάζοντας θέματα σχετικά με τους παραπάνω άξονες.

Σημειώνεται ότι το Σάββατο 17 Σεπτεμβρίου 2022 στις 19.00 θα πραγματοποιηθεί επίσκεψη στο αρχαιολογικό Μουσείο του Κάστρου Σίφνου. Την ίδια μέρα, στις 20.00 θα γίνουν τα εγκαίνια της αρχαιολογικής έκθεσης «Σιφνίων Χώρα. Ιχνηλατώντας το τοπίο της αρχαίας Σίφνου», η οποία διοργανώνεται επίσης στα πλαίσια του συγχρηματοδοτούμενου προγράμματος, σε συνεργασία με το Δήμο Σίφνο, το Σύλλογο «οι Φίλοι του Κάστρου» και την ΔΗ.Κ.Ε.Σ. Την Κυριακή 18 Σεπτεμβρίου 2022 στις 13.00, μετά την λήξη της ημερίδας, θα ακολουθήσει επίσκεψη στην μυκηναϊκή ακρόπολη του Αγ. Ανδρέα.

Η είσοδος στην διημερίδα και η μετακίνηση προς το Κάστρο και τον Αγ. Ανδρέα είναι δωρεάν

Τηλέφωνο επικοινωνίας για περισσότερες πληροφορίες

Αρχαιολογικό Μουσείο Σίφνου 2284031022, Γ. Ζόγκος 6948298329